

A R T E S A D E L L E I D A

LA FEMOSA

REVISTA D' OPINIÓ I D' INFORMACIÓ LOCAL
núm. 140 - desembre 1992

DIVENDRES CULTURALS: Audivisual

PÒRTIC

Quan iniciàvem aquest any (any per tantes coses 1992) ho fèiem amb il.lusió, amb un optimisme i engrescament col.lectius com si aquest hagués de ser l'any de les vaques grasses.

Quan hi ha optimisme, hi ha alguna cosa (que no sabem ben bé el que és) que s'enganxa que es propaga espontàniament dels uns als altres. Enguany, per a tothom, semblava ser com una mena d'any màgic i, fins i tot, l'Agrupació Cultural "La Femosa" es va engrescar a celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la seva fundació. Poc a poc, però els ànims s'han anat refredant i, sense la consigna de ningú, com una cosa inesperada, ha aparegut una mena de desànim general (un pessimisme creixent) que ha anat canviant la il.lusió dels inicis d'aquest "1992" per un malestar espès (es pot palpar) davant

les poques esperances d'un futur poc afalagador econòmicament.

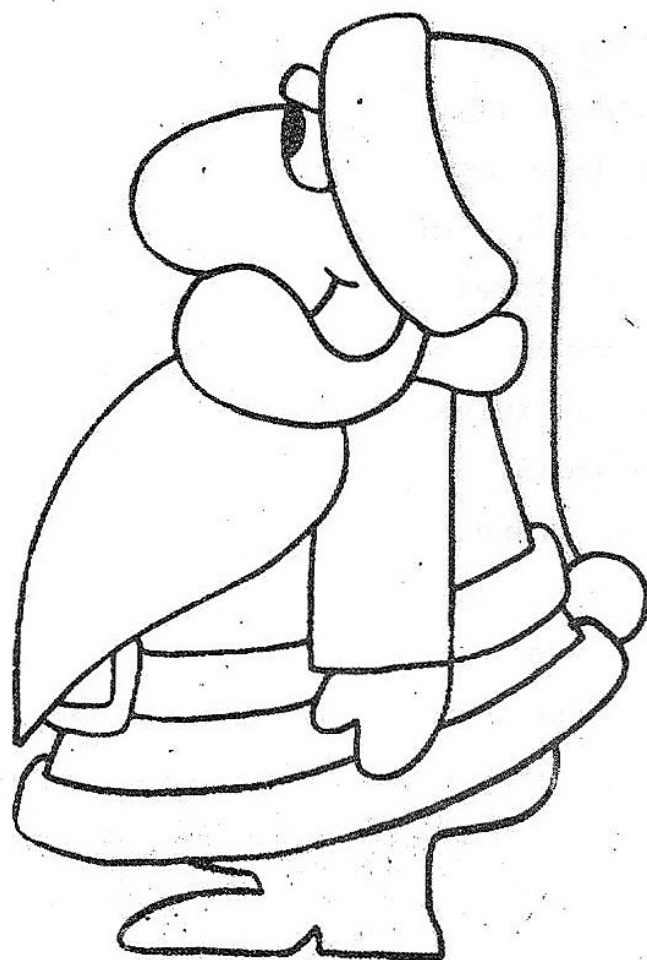
Artesa (com tots els pobles que fonamenten, majoritàriament la seva economia és l'agricultura) ha vist reduir substancialment els seus ingressos (pel baix preu de la fruita) d'una manera gairebé sobtada. És una cosa que no havia passat mai d'ençà que la nostra collita principal és la fruita, i això ha passat, per altra part, en uns moments de restrengiment o de crisi econòmica general que ve a enterbolir, encara més, la nostra realitat. No hi ha per ara cap sortida exitosa a aquest ensofiment econòmic (no hi és o no es veu, que ve a ser el mateix) i això, en definitiva, és el que desmoralitza més i causa més desassossec. Potser hauríem de dir (si vulguéssim ser optimistes) que no n'hi ha per

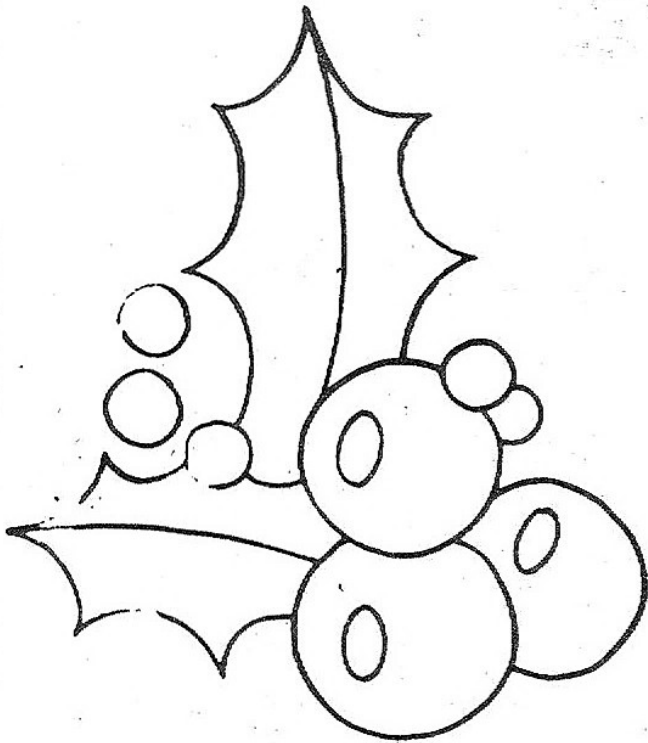
tant, ja que si vam començar aquest any amb il·lusió i l'acabem amb mal humor, podria ser (tan de bo) que comencéssim el 1993 amb pessimisme i l'acabéssim amb engrescament. No se sap mai.

En qüestió de cultura no ens podem queixar. El 1992 ha estat un bon any, fin i tot millor que molts altres i això es pot constatar només rellegint les "Notes i Notícies" d'aques-

ta revista o els programes de la Setmana Cultural i de la Festa Major. I parlant de la Festa Major, l'única nota discordant (fruit d'aquesta preocupació general per l'economia) ha estat la retallada de la Festa Major per a l'any que ve, que considerem farassenyada i que, si s'escau, ja en parlarem degudament en una altra ocasió.

Bon Nadal i Felic i pròsper (que l'encertem) any 1993.

LA FEMOSA

REVISTA D'OPINIÓ I D'INFORMACIÓ LOCAL

**NÚM. 140
DESEMBRE 1992**

EDITA: AGRUPACIÓ CULTURAL
"LA FEMOSA"
CARRER DELS GALLART, 7
ARTESA DE LLEIDA

SEGONA ÈPOCA
DIPÒSIT LEGAL: L-264 - 1981

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Diputació de Lleida

ÍNDEX

PÒRTIC / 1

NOTES I NOTÍCIES / 4

ARTESA (D'ONDA) / 7
Per A. Costafreda

JÒGUINES QUE PARLEN / 9
Per Laia

TREBALLS ESCOLARS / 14

ENTRETENIMENTS / 16
Per M. N.

NADAL / 18
Per Felip Gallart i Fernández

IN THE ' YEAR TWENTY FIVE
TWENTY FIVE / 19
Per F. D. C.

ON SÓM? / 22
Per Cèlia

FOLKLORE ARTESENC / 24
Per A. C.

Els articles i opinions que apareixen a les pàgines de LA FEMOSA reflecteixen únicament l'opinió de llurs signants.

NOTES I NOTÍCIES

CURS DE CUINA

L'Agrupació Cultural "La Femosa", va iniciar durant el passat mes de novembre un curs de cuina, que es realitza cada dissabte a les 10 del vespre al local social. Aquest curs és obert a tothom, encara que només hi assisteixen senyores, i consisteix a preparar cada dis-

sabte un plat diferent que després és degustat i criticat per les mestresses mateixes.

Ja en anys anteriors l'Agrupació Cultural "La Femosa" havia organitzat altres cursets de cuina, fruit dels quals es van editar un parell de llibres.

ISTAL·LACIÓ D'UNA NOVA PORTA AL CONSULTORI MÈDIC

S'ha procedir a la instal·lació d'una doble porta al consultori mèdic local amb la finalitat de resguardar de les inclemències del temps, en es-

pecial del fred, la sala d'espera dels pacients. La porta en qüestió és d'alumini lacat blanc i queda instal·lada justament ran de paret.

REUNIÓ DE POBLE

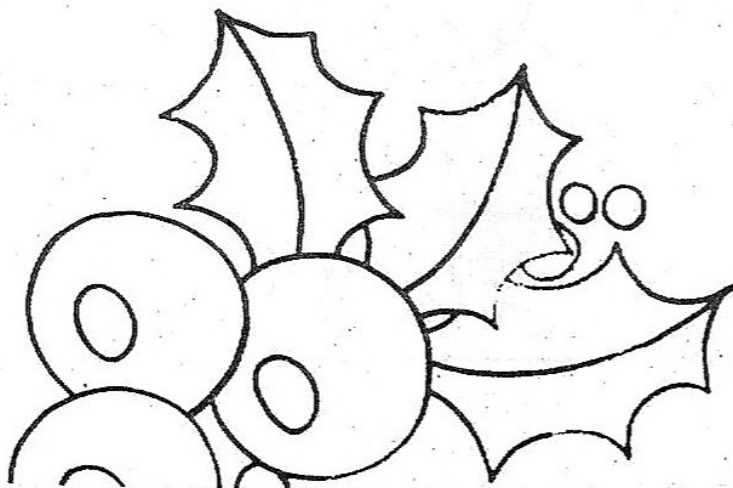
El passat dia 8 de desembre, l'Ajuntament d'Artesa va fer una crida a tots els veïns, convidant-los a l'assemblea de poble que cada any es realitza per tal de rendir comptes de l'any anterior i aquest cop per parlar de la Festa Major d'Artesa de Lleida.

Així a més a més dels comptes municipals, es va lliurar un extracte dels comptes de la Festa Major del 1992, la qual va suposar una despesa d'uns 7 milions de pessetes.

Després de debatre àmpliament la qüestió es va acordar retallar la festa Major, pel que fa a pressupost i nombre de dies. Es fixaren el darrer cap de setmana d'agost, incloent el divendres, dissabte i diumenge.

Com sigui que la Festa de Sant Ramon, patró d'Artesa, l'any vinent esdevindrà en dimarts queda de moment fora dels actes de la Festa Major, si bé va acordar-se que fós declarat festa local i es fes una petita celebració.

També durant l'esmentada sessió es va discutir àmpliament sobre si calia o no suprimir algun dels actes que des de fa ja anys són punts claus de la nostra festa, com la rostida de porcs i del vedell, però com cadaú té uns gustos i criteris diferents, va acordar-se que fos la Comissió organitzadora de la Festa Major la que s'encarregués d'escollir els actes a realitzar sota el pressupost acordat.

EXPOSICIÓ DE PESSEBRES

Durant els dies festius resta oberta al públic una exposició de pessebres situada al Casal Parroquial, en motiu de les festes nadalenques.

El màxim expositor és l'artesenc Benjamí Mor Pellisé, conegut com el Josep del Virola el qual amb molt d'enginy i

molta traça ha realitzat un pessebre de dimensions considerables en el qual gairebé tots els personatges són mòbils. Personatges creats de paper per les seves pròpies mans, articulats per ell mateix, insertats dins d'un escenari decorat i ambientat també per ell mateix.

(1)

ARTESA (D'ONDA)

Si algú, abans de començar a llegir aquest article, ha volgut llegir (per curiositat) la signatura del seu autor, segurament haurà pensat: "mira aquest, altra vegada torna a insistir amb això d'Artesa del Pla". Però no, no és d'Artesa del Pla de què volia parlar sinó d'Artesa de la Plana de Castelló, d'aquest poblet que a la Gran Enciclopèdia Catalana apareix com Artesa d'Onda, ja que pertany al municipi d'Onda (Plana Alta). Aquesta Artesa té uns 400 (quatre-cents) habitants i, curiosament, encara que és un poble petit i sense ajuntament, al cartell que hi ha a la carretera que anuncia el poble, hi diu només ARTESA, és clar que allí que no té la competència d'Artesa de Segre no li cal cap afegitó per demostrar que és un altre poble, encara que no sigui municipi.

Vam visitar el poble de

nit i a correuita i per això no ens vam poder adonar ben bé de la seva extensió. Vam caminar només per uns carrerons, estrets i curts, que hi ha al voltant d'una església (la parròquia?) i vam fer cap a un petit bar que hi ha tocant mateix de la carretera. Sense preguntar res ens van assabentar (per un cartell fets amb rajoles que hi havia a la paret) que allí hi ha una societat de cria de coloms: "Artesa Culumbòfila" afició que està molt estesa al País Valencià i que tot sovint organitzen concursos. Així mateix, també, ens vam adonar que en aquella Artesa són (com bons valencians) aficionats als bous, ja que en una participació de la loteria de Nadal que vam comprar i que era de la "Comissió de Festes d'Artesa" hi ha un "toro", pensem que la venda de participacions és una bona manera de recaptar diners per a

la festa major de l'any que ve.

Si voleu que us digui la veritat, ara em raca una mica haver passejat tan fugaçment per Artesa d'Onda, i per això penso que és qüestió de plante-

jar-se, de cara al bon temps, de tornar-hi amb molta més calma. De moment, però, ja coneixem alguna cosa més d'aquest poblet que porta el mateix nom que el nostre.

A. Costafreda

ATENAS

LISTAS DE BODA
Y REGALOS

Falcons, 28
Tel. 77 00 09
12200 ONDA (Castellón)

BAR RESTAURANT

"EL CARME"

SALON PARA BODAS,
BAUTIZOS, COMUNIONES

FIESTAS ARTESA - 93

LOTERIA NACIONAL

El portador interesa la cantidad de
DOSCIENTAS pesetas en el número

40.845

del sorteo que se celebrará el día 22 de
Diciembre de 1.992

COMISSIO DE FESTES

FIESTAS
ARTESA - 93

LOTERIA NACIONAL

El portador interesa la cantidad de DOS-
CIENTAS pesetas en el número:

83.528

del sorteo de la Lotería Nacional que se celebrará
el día 5 de Enero de 1993.

0152

Caduca a los 3 meses

Depositario:
La Comissió

Museo de Ciencias Naturales
«EL CARMEN»

PP. Carmelitas

12200 ONDA

JOGUINES QUE

PARLEN

Una joguina no és un objecte neutre ni amorf una joguina estimula, educa el seu propietari el qual demà formarà part d'aquesta societat i podrà decidir juntament amb el conjunt d'adults que l'integren com vol que sigui la mateixa. Si les joguines igual que la publicitat de qualsevol bé de consum ens descriuen com és la societat que tenim o que volem, ja que en part col.laborem i consumim sense massa plantejaments tot això que ens ofereixen les multinacionals del servei, és increïblement decebedor observar amb ulls crítics els anuncis de la petita pantalla o les pàgines de propaganda de diaris i revistes, cartells... perquè certament el que domina és el món del comodisme, el luxe, el pragmatisme egoista, el materialisme, la competència, el sexisme és a dir el consumisme responsable

i irreflexiu com si aquest planeta fos el "sum sum corda" de les possibilitats i nosaltres els humans els reis de l'abundància. A l'altra banda queden la fam, la misèria, la guerra, la contaminació i la destrucció de la natura per tal de continuar abastint la nostra insatisfactible insatisfacció, com si aquesta es pogués omplir només de béns materials. Dic tot això perquè, dissortadament, el món en petit de les joguines és una repetició fotogràfica de tots els nostres errors, errors que en alimentar-los a través de la recreació d'objectes, accions i actituds adultes assegurem il·lur perpivència present i futura.

Ben segur que molts de nosaltres no compartim la idea del sexisme (homes i dones tenen treballs diferents, sous diferents, poders diferents, competències...) Potser somien amb una societat respectuosa.

solidària, pacífica... Però darrerament, "no sé per què" quan pronuncio aquests mots em semblen com aigualits, com si només hi fossin per a fer bonic o despatxar-se el pap quan un el té ple de tanta incoherència (bé també són molt útils en temps d'eleccions) Els mestres a les escoles també en fan un bon ús, alguns pares les tenim en compte a l'hora d'educar els nostres fills i filles però... on estan els resultats? alguna cosa ens falla. I és que una cosa és predicar i l'altra fer. Com hem de practicar actituds que no estan de moda, que no són actuals?. Darrerament es porten les sensacions fortes, per exemple n'hi ha que s'apunten al grup dels racistes i copegen i ultratgen sense miraments, fins i tot maten. Als polítics europeus els xerriquen les molles del cervell de tant discórrer com s'ho han de fer per aturar l'allau d'emigrant que pidolen un mos de pa i treball. Fins ara els han explotat i els han exposat un tipus de vida enlluernador amb els slògans "això és amèrica" i "café per a tots". Han creat indús-

tries als seus països amb l'oportunisme de la mà d'obra barata i no han tingut cura de l'explotació de les persones ni de l'entorn. Ara els volem aturar perquè, famolencs, venen cap aquí. Algunes associacions no governamentals (Mans Unides, Intermón...) hi toquen més i treballen al seu costat colze a colze lluitant per un desenvolupament des de les seves possibilitats, formant-los i educant-los cap a l'autonomia i l'autoabastament com a primer pas cap a una prosperitat ben entesa. Els nostres polítics vetllen per la pau construint armes que costen milers de milions, armes que després venen als països tercers. Primer els expolien, després els maten... però tenen molts bons sentiments no estan d'acord amb els grups racistes ni amb les guerres, sortosament!.

Les nostre joguines reproduïxen a mans besades la societat que les crea, abans eren les espases i pistoles a l'estil oest, ara les armes sofisticades amb rajos de tota mena i els personatges de "He-Man", "Màsters de l'univers"

"Les tortugues Ninja". Si més no una part de les criatures, les nenes continuen amb jocs menys bèl·lics (per sort) i una mica més tradicionals (per què serà?) les nines, les cuinetes, les caquetes del nino, els banys, els plors, les cases... i no és que sigui negatiu aprendre a tenir cura d'algu, però sí que ho és que en general, només sigui una part de la humanitat que se n'encarregui en aquest cas les dones. Hi ha joguines que haurien de ser compartides per tots dos sexes, com aquestes darreres que acabem de referir, altres que, més o menys per sort sempre ho han estat: trencaclosques, puzles, construccions de tot tipus, desmuntables... encara que inicialment fa uns anys anaven adreçades preferentment als nens. I altres que, sincerament haurien de desaparèixer del mercat: les bèl·liques, i les que potencien un tipus de vida consumista, superficial i insolidari.

De tota manera "encara que no ho sembli" les nostres autoritats ja se n'ocupen a la Llei General del Sistema Educatiu

(LOGSE) podem llegir les següents finalitats de l'educació: "la formació per a la pau, la cooperació i la solidaritat entre els pobles" (Art. 1.1.g) "L'efectiva igualtat de drets entre els sexes, el rebuig a tot tipus de discriminació i el respecte a totes les cultures" (Art. 2.2.c.). El Parlament Europeu, al Butlletí Oficial de les Comunitats Europees núm. c267/13, de 10 de novembre de 1982 va treure una resolució sobre les joguines bèl·liques: "... fa una crida a pares i educadors... sobre la creació d'un entorn harmoniós on es formi i desenvolupi la personalitat de l'infant, amb joguines que els orientin cap a jocs que lliberïn llur agressivitat potencial sense familiaritzar-los amb la idea de la guerra... demana als governs dels estats membres que prenguin mesures per a prohibir la publicitat visual i oral de les joguines bèl·liques. La llei 34/1988 d'11 de novembre de 1988 article 3 diu que "és il·licita la publicitat que atempti contra la dignitat de la persona o vulneri els valors i drets re-

coneguts a la constitució, especialment pel que fa a la infantesa, la joventut i la dona".

Una darrera curiositat: Durant el 1988 el vídeo-joc Nintendo es va convertir als E.E.U.U. en el joc més popular entre els nens (i nenes), el 70% dels dos mil milions de dòlars del mercat del vídeo-joc. Un estudi realitzat per la "Coalició Nacional sobre la violència a la TV. als E.E.U.U va demostrar que el 71% de video-jocs Nintendos eren molt violents". Aquí podem veure una vegada més les contradiccions entre teoria i pràctica (lleis, articles...i realitat-interessos econòmics i polítics.)

Ens hem deixat a l'eixida la relació entre joguines i imaginació-creativitat i contaminació. Només cal llençar l'apunt que ben segur molta gent ja té prou clar: una joguina com més coses fa ella menys actua el nen o nena, per tant menys participa, crea i imagina. I per tant aviat se'n cansa i el deixa de banda o el trenca el qual va a parar més aviat a les escombraries augmentant el

munt de deixalles, això sense oblidar les piles que els mouen que també són una font de contaminació. Per una altra banda cal tenir una cosa ben clara no per més joguines jugaran més sinó que cal escollir-ne els suficients i els adequats a les característiques i qualitats de la nena o nen tot potenciant llur personalitat positiva. En general caldria fer-nos les preguntes següents a l'hora d'escollir una joguina:

1.- Es adequada a l'edat de la nena o nen?

2.- Li interessarà com per a jugar-hi força temps?

3.- Està ben construït, li durarà?

4.- Utilitzarà la seva imaginació?

5.- Desenvoluparà llurs habilitats?

6.- Pot utilitzar-lo de formes diferents? (imaginació).

7.- L'ajudarà a jugar amb jocs cooperatius i no competitius amb altres nens i nenes?

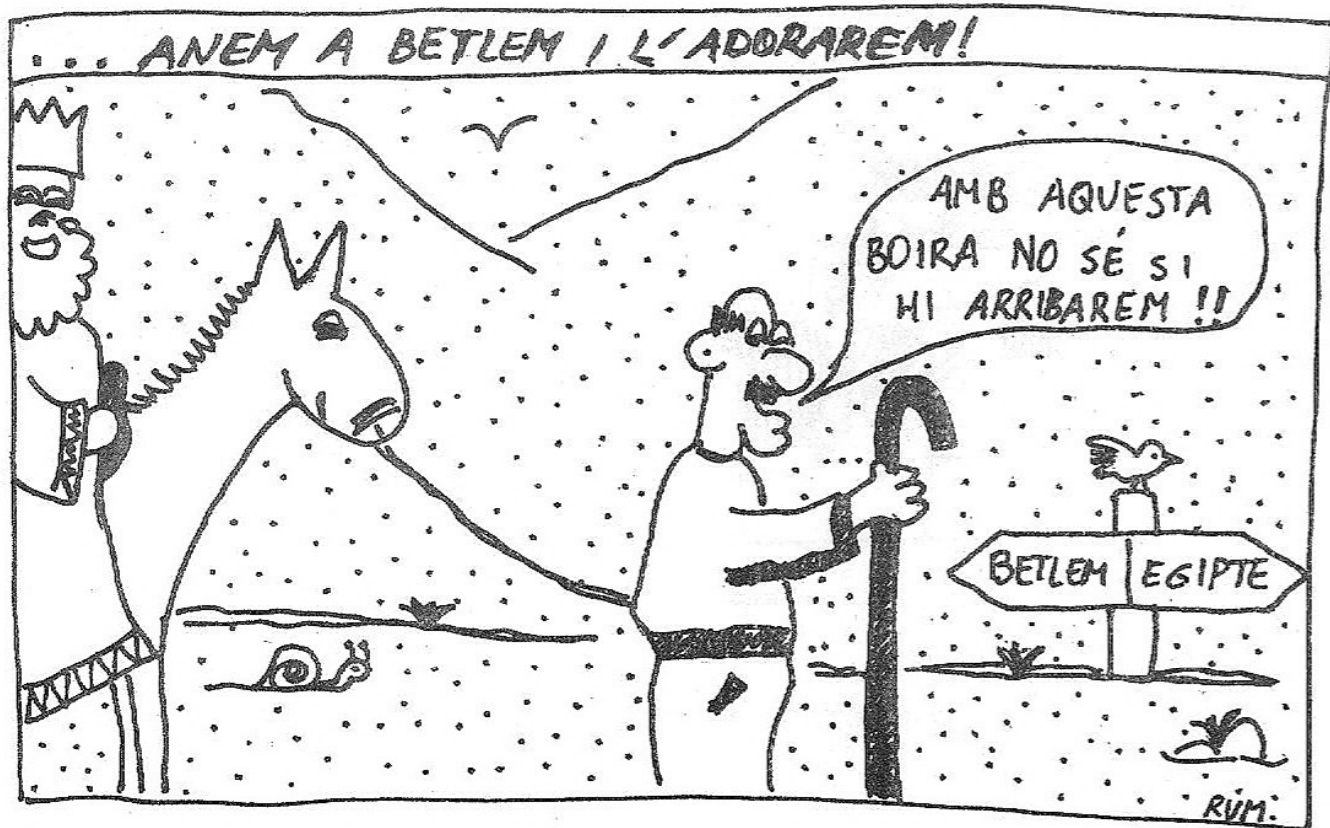
8.- L'ajudarà a tenir confiança en altres persones, respectant llurs diferències ètniques, culturals tots valorant la natura?

9.- L'ajudarà a no reproduir estereotipus sexistes?

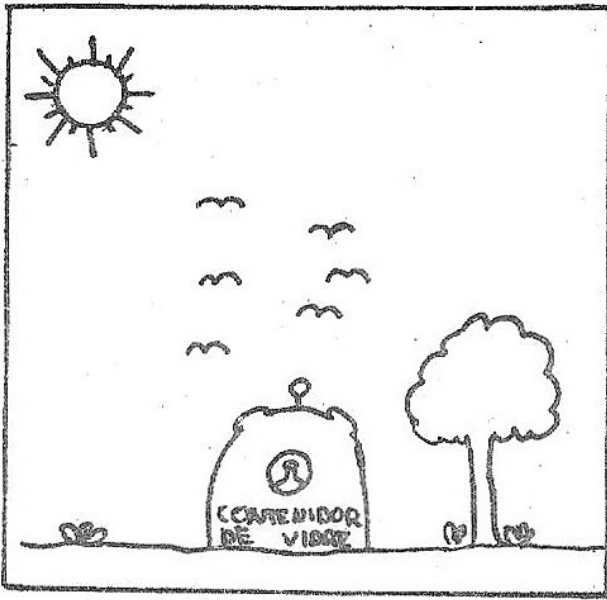
Qui ha dir que era fàcil d'escollir una bona joguina?

Aquests darrers punts estan extrets de la revista Integral núm 156.

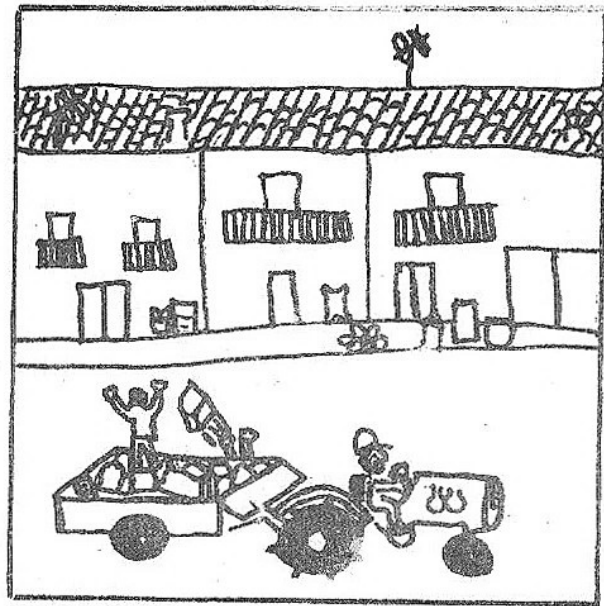
Laia

(2)

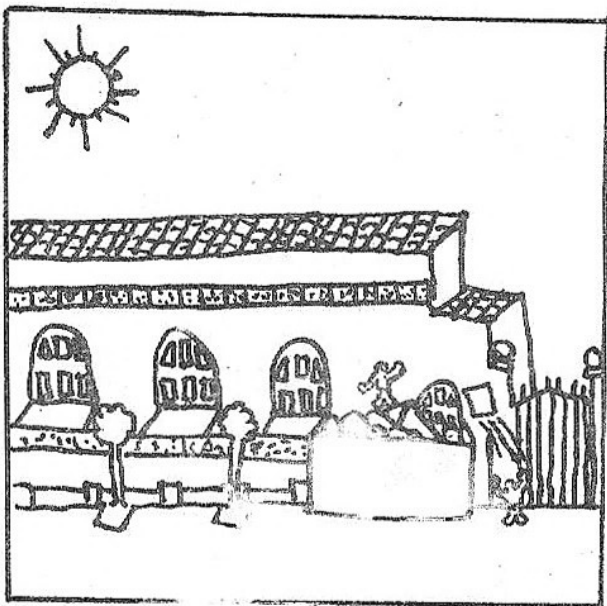

SI AGAFEM MATERIALS PER RECICLAR
LA NATURA ES POT SALVAR

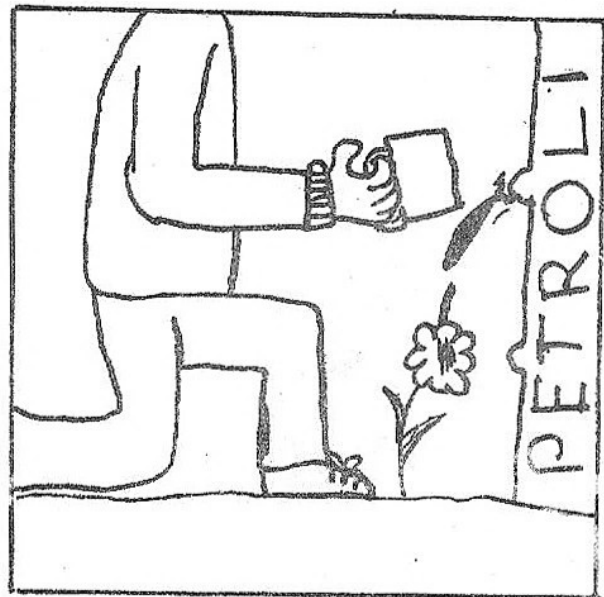

MINI AUCA DEL RECICLAT
oooooooooooooooooooooooooooo

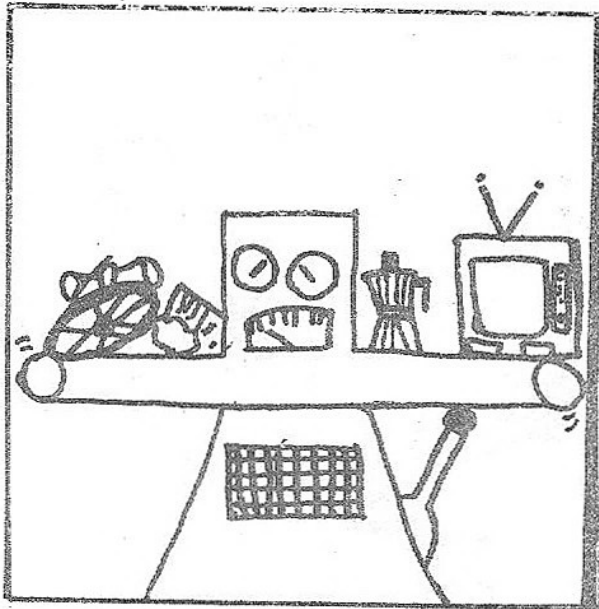
ELS NOIS DE VUITE PASSEN PELS CARRERS
A RECOLLIR FERROS, PLÀSTICS I PAPERS

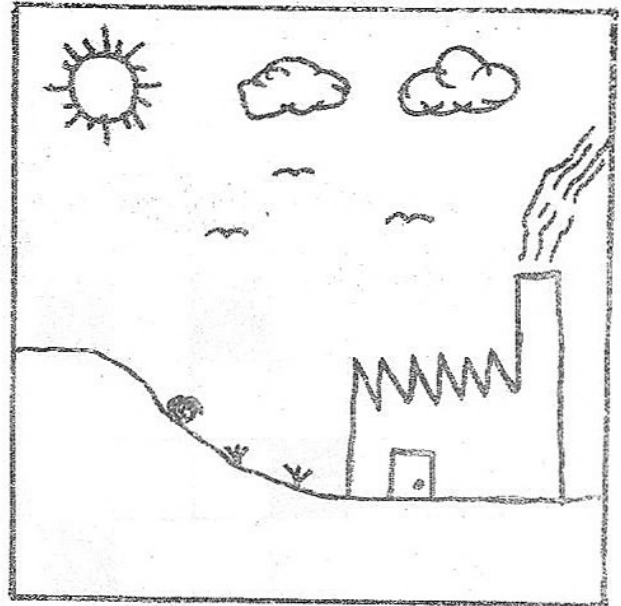
VIATGEM PER TOTA LA VILA
I DE COSES EN RECOLLIM UNA PILA

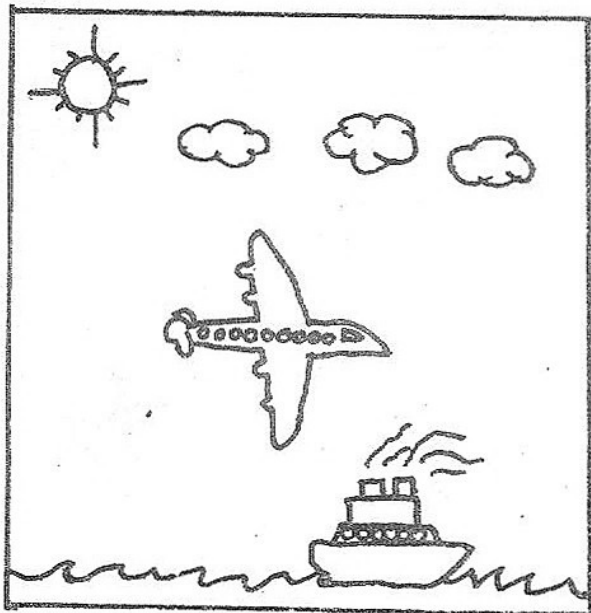
PER CONSERVAR LA NATURA
S'HA DE TENIR MOLTA CURA

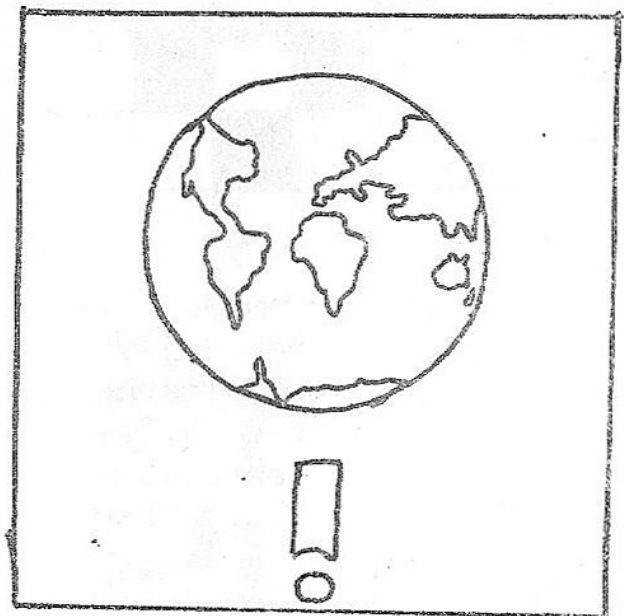
FERRO, PLASTIC CLASSIFIQUEM
 PERQUE MES TARD EL APROFITEM

FEM UNA PLANTA DE RECICLAR
 PERQUE EL NOSTRE POBLE PUGUEM NETEJAR

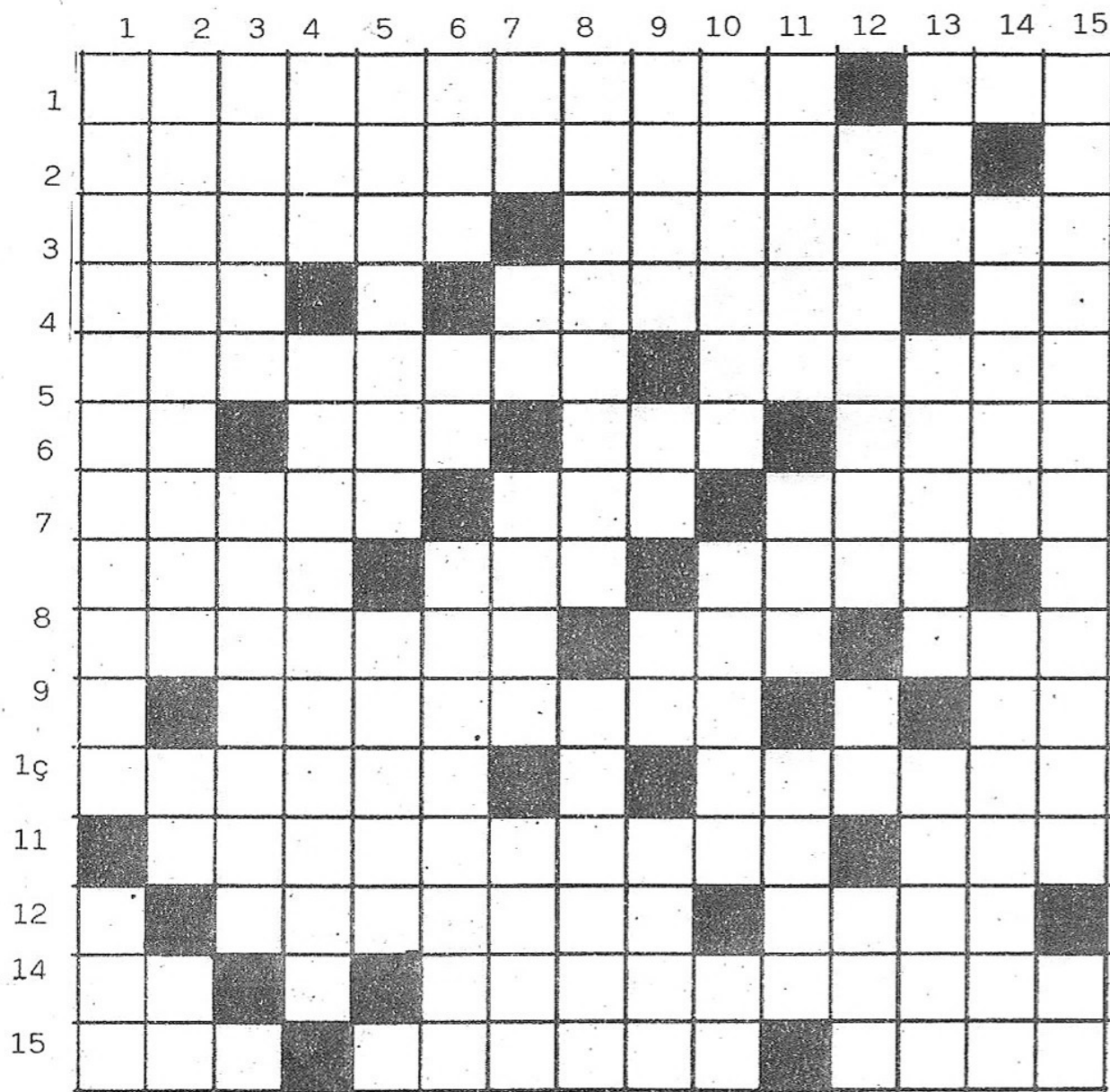
AQUESTS DINERS ENS VAN MOLT BE
 PER FER EL VIATGE ELS DE VUITE

AGRAITS ENS ESTA TOT EL MON
 AL VEURE ELS ECOLOGISTES QUE SOM

Gerard Calderó
 Aleix C.

MOTS ENCREUATS

HORITZONTALS:

1.- Desembolicar, treure l'embolcall. Amb el cap ajupit.
 2.- Relativa als iconoclastres. Consonant. 3.- Teixit de seda lleuger, també pot ésser un mocador. Antonio (1910-1971) escriptor italià de temàtica religiosa. 4.- Nom de consonant. La primera. Orcinol, substància química. Al revés, nota musical. 5.- Tardor, entre estiu i hivern. Municipi del Segrià a la ribera baixa del Segre. 6.- Proposició. Forma llatina de "Descansi en Pau". Article contracte. Al revés, nom de la prova que es fa per a

comprovar si una taca vermella és de sang. 7.- Antiga ciutat de Turquia on tingueren lloc dos famosos concilis ecumènics. Soca, també mercat àrab. Al revés, forma prefixada del mot "italià". 8.- Comissions Obres. Organització Europea Racional. Al revés, cognom d'un pintor suís avanguardista, l'any 1937 els nazis confiscaren la major part de la seva obra. Vocal. 9.- Relativa a un itsme. Sense elevacions ni depressions. Agrupació Escolar Mixta. 10.- Vocal. Sortida de fums. Zero. Al revés, article

definit. 11.- Se'n coneix de metge, de canvi, menuda, etc. Mil. Isadora (1878-1-27) famossíssima ballarina nord-americana. 12.- Arrencaria. Consonants consecutives. 13.-Cent. Anomea, partidària del arria-

nisme. Al revés, ni calent ni fred. 14.- Símbol químic de l'argent. Sud. Pertanyent o relatiu al cladoma. 15.- Capital de l'illa de Menorca. Petit de la cabra. Paraula grega que significa "dolent".

VERTICALS:

1.- Que indica o constitueix diferència. Segons el Gènesi, fill de Noè. 2.- Universals. Sisena nota musical. Símbol del gal.li. 3.- Que procedeix del sol. Per a tancar-hi els cotxes. Vocal. 4.- Nom de consonant. Instruments utilitzats en l'areometria. 5.- Natural de Moràvia. Al revés, vermell purpúri. Cent. 6.- Consonants consecutives. Interjecció unsada per a cridar algú. Relativa a l'oceà. 7.- Terminació dels alcohols. Metall groc. Joan en gaèlic. Quan ha perdut els cabells. 8.- Península del Canadà i també corrent marí. Procedir,

provenir. 9.- Al revés, peça de l'armadura que cobria el cap. Ecs. 31416. Meitat del diàmetre. 10.- Relatiu a un atri. Nom d'home que rima amb radi. Prefix grec que significa "orella". 11.- Riu de Geòrgia que neix al Caúcas i desgaussa a la mar Negra. Tres vocals. Al revés, crit del gat. 12.- Part posterior del coll. En quin lloc. Obac, obaga. 13.- Vell, avi. Ciutat japonesa. Illa de Grècia. 14.- L'última. Figura humana feta de draps. Que té elasticitat. 15.- En primer lloc, d'un bon començament. En comú, juntament.

SOLUCIÓ

1.- Diferencial. Cam. 2.- Ecu-
mènics. La. Ga. 3.- Solar. Cot-
xera. O. 4.- Ena. Areòmetres.
5.- Moràvia. Cami. C. 6.- Bcd.
Ep. Oceànica. 7.- Ol. Or. Sean.
Calb. 8.- Labrador. Emanar.
9.- Casc. Ec. Pi. Radi.
10.- Atrial. Eladi. Ot.
11.- Riont. Oea. Mian. 12.- Cla-
tell. On. Bac. 13.- Jai. Osaka.
Creta. 14.- U. Ninot. Elàstic.
15.- Primariament. Co.

VERTICALS:

1.- Desembocar. Jup. 2.- Ico-
nolàstica. R. 3.- Fulard. Ba-
violí. 4.- Ema. A. Orcina. Im.
5.- Ravera. Aitona. 6.- En.
Rip. Del. Rose. 7.- Nicea. Soc.
Italo. 8.- CCOO. Reo. Elk. A.
9.- Istmica. Pla. Aem. 10.- A.
Xemeneta. O. Le. 11.- Lletra.
M. Duncan. 12.- Arrencaria.
Rst. 13.- C. Aeciama. Tebl.
14.- Ag. S. Cladomàtic. 15.-
Maó. Cabrit. Caco.

HORIZONTALS:

❄️ NADAL ❄️

Mossèn Llorenç passeja pels horts del poble, de matinalada. Pensa, pensa en la nit infinita del món; en la guerra, en la fam, en el dolor; en el buit que travessa els cors com una agulla saquera. Passeja entre la bellesa del camp adormit. Els sembrats comencen a pintar els bancals d'una verdor finíssima; els ocells canten i cerquen aliment entre les branques despullades dels fruiters. Tot és tan bell de matinalada. Tot té un color incert entre la llum que desperta. L'aire és humit, innocent sota la llangor de la bruma.

Pensa en Sant Joan. No saben bé les paraules. La idea només: la llavor mor dins la terra i dóna fruit. Nadal, la llavor germina en el cor dels infants. Tothom ha estat un infant delerós de Nadal. Tothom

ha esperat l'arribada dels reis els regals al balcó. Nadal, perquè tardem tant a comprendre les idees més senzilles? Els més humils van entendre el missatge. La rialla d'un nen és el senyal que encara som humans, que podem creure en l'eterna harmonia celeste. "Pau a la terra i als homes de bona voluntat". Pau. Tanta alegria hi ha en el teu somriure d'Infant, tota l'esperança del món continguda en el dibuix dels teus llavis.

De lluny, des del principi dels segles arriba una llum que ens escalfa. Un caliu que permet renéixer altre cop la llavor que alimenta. Acaba l'any, en comença un altre. El dia creix lentament com el pas d'un ocell. Res no mor del tot. Demà serà un gran dia. Nadal.

Jordi Manet

IN THE YEAR TWENTY FIVE

TWENTY FIVE

Hem trobat sortosament un esborrany de discurs u ordre (que no s'acaba d'esbrinar), preparat segurament per un membre destacat d'un partit Democràtic que hi devia haver l'última desena del segle passat. El discurs sembla ésser una reflexió en veu alta sobre una situació defícil, d'atordiment general on l'autor vol esbrinar sense aconseguir-ho del tot el que passa. Així que al final es converteix en un interrogatori i nombroses estratègies a seguir, sobre quelcom que devia ser en aquells temps important diu així:

"Companys, fa poc més o menys un any, queia el Comunisme a l'Est d'Europa, es declarava la Guerra a Sadam Hussein, de tot això ens dèim seria la fi de la història i d'ella naxeria un nou Ordre Internacio-

nal en el camp polític i en l'econòmic. Però de cop i volta ens hem trobat immersos en una greu recessió econòmica de la qual no sabem encara com sortir-ne i que si no reaccionem aviat se'ns pot escapar el futur de les mans. Perquè la gent que hem alliberat de l'opressió roija, promentent-los per mitjà de Radio Liberty, que si canviave de sistema fermarien els gossos amb llonganisses, ara no els podem donar resposta i estan agafant actituds retrògrades i imprevisibles, tant que segons ens informa la nostra agència d'intel.ligència si ara es fessin eleccions a Polònia, Lituània, Bulgària i Rumania guanyarien els Ex-comunistes, quelcom semblant ha passat a Berlín en les Municipals on han quedat en segon lloc. Però tot i essent greu, no és el pitjor

algun Ministre Democràtic s'ha precipitat i ha començat a retallar algunes conquestes socials dels Sindicats occidentals i aquests estan amb la mosca rera l'orella i em desorientat als nous conversos, encara que això rai perquè Roma no paga traïdors. Però hem de recuperar la iniciativa ràpidament. La primera iniciativa serà ordenar a la televisió que canviï les sèries Dallas, Falcon Crest, Dinastia i Bellesa i Poder, que havien fet creure als desgraciats que el diner era l'únic déu i que tot val per aconseguir-ho, per noves sèries més d'acord amb la crisi que patim, que els posi definitivament al seu lloc, que s'han cregut aquets porcs, les sèries noves seran les que tans bons resultats ens han donat al tercer món, com "Rubi", "Cristal" i "Els Rics també ploren". També hem de mirar de controlar aquests desgràcies que governen les democràcies per tal que siguin més discrets a l'hora de posar mà al calaix, perquè la cosa pot fotre un pet com una gla.

Però això no és tot, per

aconseguir el que en diem en clau l'aldea global, cal acabar amb determinades minorics que distorsionen l'estratègia, i em refereixo primer als pagesos dels països desenvolupats als quals em d'eliminar perquè l'agricultura la facin els països pobres per assegurar-nos la rera guarda i que mengin la gent més barat, perquè els pobres ja sabem que amb pa i circ en tenen prou, però ho em de fer amb compte i per sectors de producció. Altres minories a eliminar com els homosexuals, drogadictes, i races inferiors, hem de perfeccionar les tècniques emprades que ja funcionen prou bé per a després seguir amb els vells, això sí de forma selectiva, ja que els últims assajos no han resultat prou convincts.

Per a aquest fi comptem amb la inestimable col.laboració d'algunes Esglésies, que adaptaran els catecismes a les nostres neccessitats, no podem permetre'ns, que la nostra gent tingui escrúpols davant una guerra justa o una pena de mort merescuda, no ens pot tremolar el pols, ara que ens bé la fei-

na més feixuga. També em de continuar sense perdre el control de les ments, per això hem de donar suport logístic a les sectes més exteses i també crear-ne de noves, aquestes s'hauran de basar no tant en coses esotèriques sinó en valors concrets com els diners, se'ls ha de prometre que seran tan rics com puguin imaginar. Em d'adular els ja dòcils in-

tel.lectuals aquells que creen opinió per a que segueixin en la mateixa línia, determinades campanyes han funcionat prou bé..."

NOTA: sembla que l'escrit, no està complet, que falten més pàgines, que potser trobarem o no, però que tal vegada algun lector, estudiós sens dubte del passat, sabrà endevinar per on van els trets.

Centre d'Estudis Pre-Feixistes

F.D.C.

(3)

On sóm ?

-Algú ho sap?, Algú podria dir amb claredat en quin tipus de món vivim?.

-Resposta: (?)

-Què hi fem aquí? Què dimonis podem i no podem fer?

-Novament: (?)

-Cap on caminem?

-Altre cop: (?)

Aquestes són potser les típiques preguntes que d'ençà que l'humà té ús de raó es planteja, per tal d'intentar esbrinar la seva missió al planeta terra, sense que encara avui, després de tants i tants anys n'hagi tret l'entrellat, i ben segur, que mai no el treurà.

Però deixant de banda aquestes dissertacions doctrinals i filosòfiques que per molt interessants que siguin no ens condueixen a gran cosa, poden ser també les típiques preguntes que un pot fer-se cada dia escoltant les notícies,

llegint la premsa, i en molts casos en vivència pròpia.

Les injustícies, el racisme, les agressions, les lluites sagnants, els assassinats, suïcides, segrestaments..., són el plat de cada dia, són l'entorn que ens envolta, i són gairebé els únics esdeveniments que són notícia.

És que potser ens volen fer creure que no hi ha notícies bones? És clar, que n'hi ha, però no agraden, no interessen, no es busquen ni procuren de trobar-les, tan sols es venen.

Certament podem afirmar que vivim en un món guiat per l'egoisme, l'odi, la corrupció, els soborns, les estafes, materialista en grau màxim.

Per contra, i situat en el pol oposat, un seguit d'actes humanitaris s'aixequen davant nostre, manifestacions arreu reivindicant els drets de tot

ser humà, (NO AL RACISME, NO A LA GUERRA, NO ALS CRIMS, NO A LA CORRUPCIÓ, NO ALS ATEMP-TATS)).

Es busca la pau, la igualtat, llibertat dels individus i dels pobles..., ítems que són propis de tot país civilitzat, però que són violats constantment.

Per aquells que creiem que cal avançar, i arribar als llocs per mitjà del diàleg, del

consens, de manera democràtica, respectant tot el que ens envolta, és molt desolador veure com dia rera dia els nostres ideals són vençuts.

Reneix per sort, cada alba, l'esperança de continuar lluitant, de ser més tossuts que els altres i d'esperar que arribi aquell dia en què tothom sigui respectat. Suposo que això no és massa demanar.

Cèlia

DIVENDRES CULTURALS:

11.11.92 Vidal Vidal

FOLKLORE ARTESENC

Jocs i entreteniments (15)

LA BALDUFA:

La baldufa era un estri de joc de forma cònica, la part de dalt acabava amb una mena de cap de la mateixa fusta i la part de baix amb un punta metàl·lica. A Artesa, la part de dalt se'n deia "coroneta" i la part de baix "punxa" i també "clauet". La baldufa que, era un dels pocs instruments de joc que la mainada havia de comprar, normalment era de fusta d'alzina ben tornejada, però n'hi havia de fetes amb altres fustes de menys qualitat; les més estimades per la seva resistència eren, doncs, les de fusta d'alzina. A Artesa la majoria de baldufes eren de mida mitjana tot i que, a vegades, n'apareixia alguna de molt més grossa que revia el nom de "bomba".

Amb les baldufes hi jugaven preferentment els nens. Per a fer-la ballar es necessitava un cordill llarg i fort (que no es desfilés) el qual s'enroscava a la baldufa posant-lo, tibant, des de la coroneta fins a la punxa, un cop aquí es començava a enroscar, procurant que els toms quedessin el màxim de junts i aprets; s'enroscava fins a mitja balduda i el fil que sobrava servia per a retenir-lo (aguantant-lo) amb la mà. Un cop la baldufa guarnida, s'agafava amb la mà, posant el dit índex a la coroneta i el gros a la punxa, amb els altres dits s'aguantava fort el cordill perquè no s'afluixés. S'aixecava el braça i es llençava amb força cap a terra tot estirant, al mateix temps, el cordill. Si l'operació es feia bé, en arribar a terra la baldufa s'aguantava dreta sobre la punxa giravoltant velocíssima, sobre aquest eix. Alguna vegada que la baldufa ballava de cap per avall (perquè havai estat llençada amb poca traça) es deia que "ballava de coroneta".

Quan la baldufa agafava la màxima velocitat es quedava,

aparentment, immovil i sense desplaçar-se del mateix punt, deixava anar un fort brunzit monòton i característic, es deia que la baldufa s'havia adormit (ja dorm). Era el moment idoni per a "plegar-la", és a dir, per a arreplegar-la amb la mà sense que deixés de ballar, per a plegar-la es posava la mà plana arrant de terra i es feia passar la baldufa entre els dits oberts fins al palmell de la mà; amb la balduga a la mà s'aixecava de terra i alçant el braç s'ensenyava a torhom. Molts cops es tornava a tirar a terra i es tornava a plegar. Els xiquets feien competicions de qui la feia ballar més estona, de qui la plegava més cops o de qui la llençava més lluny per a fer-la ballar.

FLENDI DE BALDUFA:

Aquest joc consistia a fer una circumferència (més o menys grossa, segons la destresa dels jugadors; com més drestresa més grossa). Per a fer aquesta rodona es lligava el cordill a la baldufa, l'altre extrem es retenia en un punt immovil un altre jugador, el de la baldufa tiban el cordill apretava el clau de l'estri i anava marcant a terra una ratlla, d'aqueta manera sortia una circumferència perfecta. Un cop el flendi marcat, els jugadors amb les seves baldufes a punt, les llençaven a fer ballar dins de la rodona, això s'havia de fer amb prou traça perquè la baldifa en deixar de ballar caigués fora del flendi, dons si queia dins jo no es podia tocar fins que els altres jugadors, donant-li cops amb les seves, aconseguien de treure-la. Quan hi havia alguna balduga dins el flendi era quan els altres jugadors disfrutaven més que mai, ja que molt sovint el que feien no era intentar de treure-la sinó de deixar-la incervible, arencant-li la "coroneta" i, fins i tot, esberlant-la. Quan la baldufa, d'una manera o altra, era treta del cecle, si encara podia funcionar, el seu propietari podia tornar a jugar.

EL TROMPITXO:

El "trompitxo" era un estri de joc molt semblant a la baldufa, de forma cilíndrica, la part superior i cònica la inferior. El cordill per a fer-lo ballar era molt més curt que el de la bal-

dufa, per un extrem estava clavat al mateix estri i per l'altre a una bareta o bastó d'uns trenta centímetres de llargada. Per a fer-la ballar s'enroscava el cordill com en la baldufa i es llençava aguantant la bareta enganxada al cordill. El "tromptxo", en no poder-se desfer del cordill no tenia tanta autonomia com la baldufa, però, per contra, podia ballar (quan un era prou destre) indefinidament, perquè amb el bastó se li anava donant copets al fil (com si se li bulgués pegar) i el fil feia girar, sense parar, el "tromptxo".

Encara que frases com "balla com un tromptxo" o "balla més que un tromptxo" són ben populars a Artesa, la veritat és que el joc (al menys pels testimonis que en tenim) no va ser mai gaire popular al nostre poble; s'hi jugava només alguna temporada i això per dues raons: una, potser la principal, era que quan hom ja sabia fer-lo ballar, ja perdia bona part del seu interès, ja que amb el "tromptxo" no s'acostumava a fer competicions com en la balduga. L'altra raó era que per a dur-lo a sobre no era com la balduga que hom podia posar-se-la a la butxaca i jugar a altres jocs, el "tromptxo", amb el llarg bastó, sempre enganxat a la corda, era de mal portar.

EL BOLI:

Amb aquest entreteniment (amb què hi jugaven els dos sexes) hi prenien part dos o més jugadors (normalment una bona colla), llavors feien dos equips, els quals es feien a sorts l'equip que primer jugaria o el que havia de pagar. Per a jugar-hi (a més d'un terreny espaiós) es necessitava una "manisa" i el "boli". La manissa era un bastó restat i llistat, de bona fusta, d'una llargada d'uns cinquanta centímetres i d'un gruix que es pogués agafar còmodament amb una mà, el boli era fet també d'un bastó de fusta forta, més prim que la manissa i d'una llargada de deu a quinze centímetres, tenia els dos extrems acabats en punxa a fi i efecte que en donar-li un cop amb la manissa, botés com més millor.

Al lloc triat per a jugar es feia una ratlla que seria el flendi on es col·locava la manissa després de cada tirada. A partir del flendi es comptaven tres passes i s'hi posava una pedra

o un altre senyal que seria des d'on tiraria cada jugador. Els jugadors que pagaven es distribuïen per tot el terreny de joc, a diferents distàncies, per si podien agafar el boli ans que caigués a terra o entomar-lo al rebot, ja que si ho aconseguien, el jugador que havia tirat quedava eliminat. El primer jugador de l'equip que tirava es posava al seu lloc (per norma els primers a sempre eren els més fluixets) i tocant amb la manissa la pedra de senyal, cridava: "boli?" i els altres, quan estaven ben preparats responien: "dali". El jugador, amb la manissa donava un cop fort al boli per fer-lo anar el més lluny possible. El tirador es quedava quiet tot mirant que el seu boli no fos agafat "al vol" per ningú, llavors posava la manissa plana al flendi. Els jugadors que pagaven, si no entomaven el boli, feien una ratlla al lloc que aquest havia caigut i d'aquesta ratlla comptaven sis passes, les més llargues possible, de cara al flendi i des d'allí (sempre el jugador amb més bona punteria) llençaven el boli cap a la manissa fent el possible per tocar-la, si la tocava, el jugador que havia tirat quedava eliminat. En cas que el boli no toqués la manissa, el jugador l'agafava del flendi i amb aquesta donava un cop a una punta del boli per fer-lo saltar i un cop enlaire li donava un bon cop de manissa (que no sempre l'encertava) per llençar-lo el màxim lluny, i així dues vegades més. Si amb les tres vegades no aconseguia d'allunyar el boli més de sis manissades (la mesura de la manissa) quedava eliminat, pel contrari si aconseguia fer-lo anar lluny llavors demanava els "punts" que volia (cada punt corresponia a la llargada de la manissa), si els que pagaven no estaven d'acord amb els punts que el jugador demanava, es posaven a mesurar (anaven donant toms de manissa i compta-en cada tomb) si no hi havia les manissades que havia demanat, quedava eliminat, però si hi eren s'anotaven com a punts acumulatius pel seu equip i passava a tirar un altre jugador. Quan tots els jugadors d'un equip ja havien tirat, aquests pagaven i començaven a tirar els contraris. Quanyava l'equip que havia fet més punts.

"Trampetes del joc": sovint, quan els jugadors amediaven

les manissades demanades, si el que les mesurava eren de l'equip del tirador o el mateix tirador, feia ferzigues-zagues a la manissa perquè en sortigués més, però si amedia un jugador contrari, a cada tom la feia desplaçar-se un trosset, perquè no en sortigués tantes.

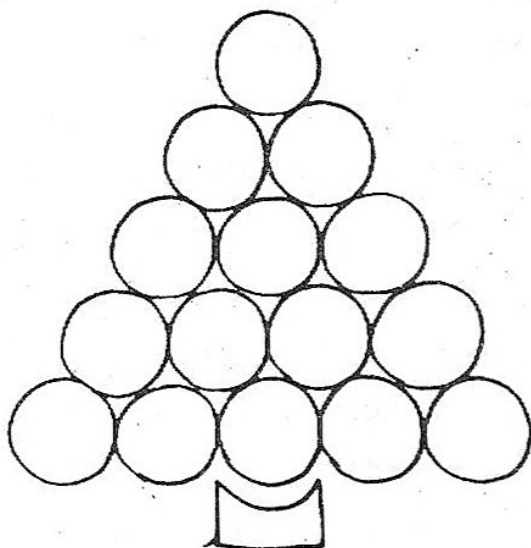
Fer "peus": Quan un jugador tirava, si no encertava el boli tres vegades seguides quedava eliminat. Hi havia vegades, però, que el boli es tocava malament hi queia molt aprop, llavors el jugador que tirava (si era un jugador traçut) deia: "un peu" i podia tornar a tirar. Podia fer un màxim de dos peus. El "peu" era una falta que l'equip contrari castigava de la següent manera:

Des del punt on havia caigut el boli, un cop feta la tirada definitiva, un jugador de l'equip contrari, se'l posava sobre els dits d'un peu, posava l'altra cama endavant i llavors empenyia el peu del boli amb tota la força per llençar l'estri el màxim d'aprop de la manissa i des d'on queia es comptaven també sis passes i estirava al flendi.

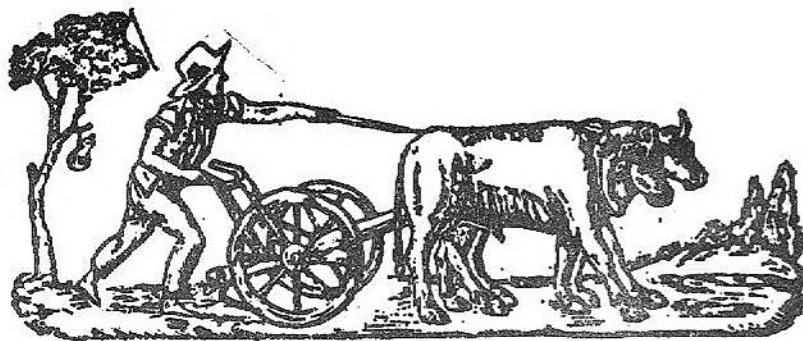
oooooooooooooooo

I amb el joc del boli que era popularíssim a Artesa, hem arribat el final de l'espai del que disposàvem, però com que encara no hem acabat d'explicar tots els jocs amb que jugaven els artesencs, continuarem parlant-ne l'any que ve si no hi ha res de nou. Bon Nadal i feliç Any Nou.

A.C.

LA FEMOSA

25 ANYS